

"МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗОЛ"

ОД КНИГАТА НА
ХАНС-ЛОТАР ШТЕПАН
"МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗОЛ" - Идентитетот
на Македонците прикажан на примерот
на Балканскиот сојуз (1878-1914), во
издание на "АЗБУКИ"

Во работниот наслов се тематизира проблемот на идентитетот на Македонците. Македонскиот читател, сосема логично, својот идентитет го следи како нешто саморазбирливо; меѓутоа, тој би требало да земе предвид дека соседните држави до денешен ден се обидуваат со проблематични аргументи да ги втемелат нивните претензии за македонскиот јазик, името и територијата, кои на Македонците не им дозволуваат никаков сопствен идентитет. Почнувајќи од Берлинскиот конгрес во 1878 г., но особено по Балканските војни од 1912/1913 г. тие ги повторуваат своите фалсификувани барања, притоа надевајќи се на тоа дека еден ден тие би созреале во неотповикливи вистини.

Следствено на тоа, семејството на народите беше погрешно информирано за идентитетот на Македонците, а сега тоа ќе може да си направи објективна слика за историјата на Македонците.

Истражувањето се темели врз (необјавените) акти на Политичкиот архив на германското Министерство за надворешни работи.

Подготвила: Милева ЛАЗОВА

СОСЕДСКАТА "МЕГАЛИ-ОСТАНА НЕИЗМЕНЕТА И

Уште еднаш 1908 година: Ревал-клучен настан за Македонија и Двојниот сојуз

Како што се дознава од еден разговор во јуни 1908 година воден меѓу дипломатот во Атина, господинот Фон Арко и грчкиот крал, на почетокот на месецот во Ревал се одржала англо-руско-српска средба, на присуство на придружба невообичаена за наводно приватна посета, имено во присуство на меродавни генерали, адмиралите и министри од двете страни.

Од оваа средба грчкиот крал дал една невообичаена информација:

"Дека тој сè уште не знаел што точно било договорено во Ревал околу Македонија. Тој само слушнал дека двата владетел се согласиле".

Еден момент - полека! Прво вдишете длабоко и издишете...!

Значи: Во Ревал, јуни 1908 година, меѓу Русија и Англија се разговарало за Македонија.

Уште еднаш да се потсетиме дека англискиот крал Едвард VII бил сопруг на

данската принцеза Александра, сестрата на грчкиот крал, со што Георг му бил шура; и тоа дека рускиот цар бил син на другата сестра на кралот Георг, данската принцеза Дагмар, со тоа тој бил и внук на Георг. И доколку сè уште има сомневање за исклучително династички условените решенија за иднината на Македонија, како дообјаснување ќе ја цитираме забелешката на грчкиот крал дека на руско-англиската средба во Ревал "беше присутна и кралицата на Грција", значи Олга, сопругата на Георг, руската велика кнегиња, сопруга на шурата на англискиот крал Едвард и братучетка на таткото на цар Николај - но, пред сè, мајка на потенцијалниот генерален гувернер на Македонија, принцот Георг!

Значи, при средбата во Ревал се работело за историски и за клучна сцена за судбината на Македонија, која за неколку години била распарчена.

Грците би имале секаква причина на Георг да му подигнат еден споменик - доколку досега тоа не го направило.

Македонците можат само да го проколнуваат грчкиот крал, исто така, како што Персијците некогаш го проколнувале Александар Македонски.

Со тоа сè уште не е исцрпено сеопфатното обременето значење на средбата од Ревал. Тоа присилува на други повратни прашања:

Дали е доволно убедливо дека двајца толку моќни мажи како рускиот цар и англискиот крал се сретнале на заливот во Ревал да не дискутираат за ништо друго, туку за една земјичка како Македонија и за нејзината поделба меѓу соседните држави, дури и ако при тоа станува збор само за удоволување на еден роднина? Тоа би било апсурдно.

И не помалку роднински испреплетените Германци, на кои им биле замачкани очите со тоа дека средбата во Ревал ѝ била посветена на програмата "Реформи за Македонија", требало ли да наследат на овој изговор на двата владетел? Смешно!

Вистината била ужасна (и не само за Македонија).

Константинопол и Македонија како точки на крстосување на туѓите интереси

Не е исклучено дека Македонците, доколку тие воопшто и биле запознати со шпекулациите и со интригите на нивните соседи, што треба да се претпостави со оглед на дејноста на бандите од соседните држави, уште на крајот на XIX век се потпирале на надежта дека антагонистичките интереси на нивните соседи не само што се вкрстувале во нивната земја, туку дека при тоа со тоа тие и се неутрализирале. Тоа значи:

Исто така како што апетитите на европските големи сили меѓусебно се укинувале во Константинопол (и на мореузите), со што останувало зачувано постоењето на Османлиското царство, на истиот начин и Македонија би можела да преживее во мирното јадро на бурата, која ја предизвикале нејзините соседи. Доколку по Берлинскиот конгрес Македонците негувале вакви размислувања, тогаш нивните надежи не ќе ги излажеле во текот на цели триесет години - сè до 1912 година.

Калкулацијата на Македонците, исто така, ќе можела да опстане и подоцна доколку силите на Антантата не ги врзале за себе балканските држави со

на европските држави и на Америка заради радикализацијата на српската политика под водство на Милошевиќ:

"Српската 'мегали-идеја' со ништо не се разликуваше во нејзината темелна структура од грчката, бугарската и од хрватската 'мегали-идеја' и таа, во нејзината суштина, остана неизменета и денес. Совмесно на опортуноста, националистите се повикуваа де на историско-територијалните, де одново на етничко-културните права".

Заради ваквата констелација во првите години на македонската независност стана честа и вообичаена метафора сликата на Михаел Вајтман за "четирите огнови" околу Македонија, односно споредбата на Штефан Требст со "четирите волци".

Тоа одеше добро околу десет години. Во меѓувреме, се чини, дека со оглед на тајфунот од неочекувана страна, се уништуваше надежта за опстанокот на Ма-

дат со насилство и со етничко чистење.

Кој дел од Македонија би ѝ припаднал на Србија, очигледно на Милан му било сосема сеедно, сè додека тој дел не би бил помалку од она што би го добиле "нашите конкуренти". Затоа што оние кои тој ќе морал да ги интегрира во Србија ќе биле во најголема мера Македонци, како и Бугарите, Македонците во Бугарија и Грците во Грција - значајна би била само апсолутната големина на српскиот дел.

Милан сметал дека одговорни за тоа, како највисока инстанца, биле големите сили, со што тој се наоѓал многу блиску до вистината:

"Балканските држави... во крајна линија се творбите, децата на големите сили. Тие, отаде, поседуваат извесни татковски задолженија кон нив..."

Во тие задолженија очигледно ги положиле своите надежи и Македонците...

ИДЕЈА" ДЕНЕС

сојузите на штета на Македонија. Да не беше..., да не беа...

За да извлечеме паралела меѓу Македонија од XIX век и Република Македонија од 1991 година може да се покаже дека размислувањата на новоформираната држава навистина одеа во таа насока. Македонскиот претседател Киро Глигоров, во многубројните политички разговори со странски политичари, укажуваше на предноста на Македонија во тоа што таа се наоѓала во рамнотежа меѓу желбите на нејзините соседи.

Доколку една од соседните држави пред лицето на светската јавност ќе го земеше врз себе срамот да ја нападне беспомошната Република Македонија, како во 1912 година, за да ја распарчи, како во 1913 година, тогаш навистина, веднаш повторно во тоа ќе се вклучеа и другите соседи; од друга страна, меѓународните организации ќе мораа на Македонија да ѝ гарантираат заштита според меѓународното право. Од овде потекнуваше првобитното сфаќување

кедонија. Како застапник на останатите три нации, се чини, дека албанското малцинство си има стекнато за себе (да не речеме: си има купено) многу поддршка од западната, како европска, така и американска страна, така што постојат длабоки сомневања во зачувувањето на погоре опишаната рамнотежа. И покрај еден помал недостаток во обликувањето на Уставот, за Албанците не постои никаква, ниту најмалечка правна основа да смеат да ги спроведуваат експанзионистичките територијални и сецесионистички планови во насока на големо Косово (или голема Албанија). Затоа што тие самите знаат дека нема таква основа, тие се обидуваат нивните територијални претстави да ги спрове-

Но, несомнено, својата забелешка Милан многу повеќе ја набљудувал како апел до големите сили, упатен на нивната функција на заштитник, а не како гест на потчинетост, зашто големите сили навистина биле неопходни за актот на конечното отцепување на поединечните балкански држави од Османлиското царство, но за единственоста на племињата, што значи исто и за нивниот интегритет, биле одговорни самите балкански народи.

(продолжува)